

**Les coalicions polítiques a Catalunya.
El cas del govern catalanista i d'esquerres**

JOAN RIDAO

Universitat Rovira i Virgili

Institut de Ciències Polítiques i Socials
Adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona

WP núm. 257
Institut de Ciències Polítiques i Socials

Barcelona, 2007

L'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) és un consorci creat l'any 1988 per la Diputació de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, institució aquesta última a la qual hi és adscrit a efectes acadèmics.

“Working Papers” és una de les col·leccions que edita l'ICPS, previ informe del corresponent Comitè de Lectura, especialitzada en la publicació –en la llengua original de l'autor– de treballs en elaboració d'investigacions socials, amb l'objectiu de facilitar-ne la discussió científica.

La seva inclusió en aquesta col·lecció no limita llur posterior publicació per l'autor, el qual manté en tot moment la integritat dels seus drets.

Aquest treball no pot ésser reproduït sense el permís de l'autor.

Edició: Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS)
Mallorca, 244, pral. 08008 Barcelona (Espanya)
<http://www.icps.cat>

© Joan Ridao

Disseny: Toni Viaplana

Impressió: a.bís

Travessera de les Corts, 251, entr. 4a 08014 Barcelona

ISSN: 1133-8962

DL: B-14.837-07

1. Introducció

El fenomen coalicional ha anat guanyant centralitat a mesura que s'ha assumit que els governs d'aquest signe no tenen per què ser febles i inestables. Només durant el quinquenni 1990-1995, el 75% dels governs europeus foren de matriu multipartidista i de coalició explícita (Lane i Ersson, 1998). També en els àmbits regional i local ha existit una enorme experiència en aquest tipus d'aliances. A Espanya, més del 50% dels governs en ajuntaments, diputacions i CC.AA. han estat de coalició des de 1979, a pesar de que no ha existit en tot el període democràtic cap govern de coalició estatal explícit (Márquez, Matas, Reniu i Robles, 1998). No obstant aquesta proliferació, l'estudi de les coalicions es troba en una fase embrionària. A partir dels anys 1950 es feren els primers treballs des de perspectives més teòriques que empíriques i sorgí la Teoria de Jocs, que tractava de donar una explicació al fenomen des de la racionalitat econòmica, analitzant l'actuació dels actors polítics essencialment com a agents maximitzadors de beneficis en termes de càrrecs i de polítiques públiques. Els anys 1980 representaren una inflexió metodològica, a partir de la incorporació d'enfocaments més eclèctics, des d'una òptica neoinstitucionalista i empírica. A l'Estat espanyol, aquest tipus de recerques han adquirit un creixent interès per a la Ciència Política, i a Catalunya han estat estimulades pel fet que la coalició electoral CiU governà sis legislatures (1980-2003) i per l'emergència del govern catalanista i d'esquerres format per PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA a partir de desembre de 2003.

2. La influència de les regles del joc i del sistema polític en la formació de coalicions

El règim polític parlamentari català

En el camp de la Teoria de coalicions, degut al poc èxit empíric de la dogmàtica basada en les dimensions o en la ideologia de les coalicions,

així com a la creixent importància que des de les teories formals s'ha anat donant al paper de les institucions, recents estudis han demostrat que tant la formació com la durada dels governs està condicionada per l'entorn institucional. S'ha investigat el paper de la votació d'investidura (Strom, 1990), de les regles per l'elecció dels candidats a formar govern (Austen-Smith i Banks, 1988; Baron, 1991) i del rol dels mecanismes d'exigència de responsabilitat política (Laver i Schepsle, 1990; Huber, 1996). A Catalunya, el marc jurídic i institucional és el propi d'un règim polític parlamentari que descansa sobre una relació de confiança Govern-Parlament. Al ser un sistema d'ordre positiu, preveu els criteris per a la proposta de candidat a ser investit com a cap de govern, els terminis de negociació i els requeriments formals en forma de vots necessaris per a superar el debat d'investidura. La majoria parlamentària exigida per impulsar còmodament l'acció de govern és la majoria absoluta (68 diputats). L'obtenció i manteniment d'aquesta majoria esdevé doncs l'estratègia que condueix a la configuració de governs. Aquest procediment (actualment a l'art. 67 EAC) afavoreix de forma clara l'elecció de la candidatura que reuneixi un ampli suport parlamentari i, en cas de no obtenir la majoria absoluta requerida en primera votació, prima la formació de govern i la investidura del candidat a president de la Generalitat que obtingui el suport de la majoria simple al capdavant de governs minoritaris, reservant només per als casos més extrems la convocatòria de noves eleccions. Aquesta possibilitat actua com a estímul per a la formació de governs de coalició davant la possibilitat que els partits resultin sancionats amb una nova cita electoral per ser incapaços de formar les mínimes majories que assegurin la governabilitat. Així les coses, no és d'estranyar que la formació de govern a Catalunya es caracteritzi per ser un procés breu en què, atenent a criteris empírics, des de 1980 només ha estat necessari un promig de 45,2 dies.

De la seva banda, la moció de censura (art. 67.7 i 74.1 EAC) garanteix que el candidat d'un partit que obté la majoria absoluta (tot i que aquesta no correspongui a una majoria absoluta de vots dels electors) sigui elegit president. Amb tot, només quan cap partit obté una majoria

d'escons, els procediments previstos indueixen als partits a tractar de formar una coalició majoritària en la primera votació, fins i tot sense el candidat més votat. Així, si el partit amb major nombre d'escons ocupa una posició de tipus centrista i la resta de partits situats a la seva esquerra i a la seva dreta no poden formar una coalició majoritària sense trencar la continuïtat político-ideològica entre ells, aquell pot tenir incentius com per esperar l'elecció del seu candidat per majoria relativa en segona o successives votacions. En aquest context, la dissolució del Parlament es transforma en una teòrica contrapartida a la responsabilitat política del Govern, i en un instrument per regular i donar sortida als conflictes entre l'Executiu i el Legislatiu. Això no obstant, la dissolució ha perdut el significat pel qual es va incorporar l'any 1985 a l'ordenament jurídicopúblic català i s'ha transmutat en un mecanisme per facilitar al Govern la possibilitat de convocar eleccions en el moment més oportú per consolidar o ampliar la seva majoria. Aquesta potestat juga com a compensació a la possibilitat que té el Parlament de fer caure el Govern, en aplicació del principi de confiança de poders.

El sistema electoral

Les hipotètiques distorsions del sistema català deriven de la suma de diversos factors, que en cap cas posen en qüestió la seva proporcionalitat global (que en les eleccions de 2003, aplicant l'índex de Rose va arribar al 96,7%): la sobrerrepresentació de les circumscripcions amb menys població, la desigualtat de la magnitud dels districtes, la fórmula electoral i la barrera legal. Amb tot, aquestes disfuncions podrien arribar a passar inadvertides si no fos per un factor addicional com és que l'arrelament territorial dels partits no és homogeni a les quatre circumscripcions electorals, i això influeix en la distribució territorial de les preferències electorals (Magre, 2005). Tanmateix, el sistema no només respon a criteris d'equitat i pluralisme sinó que permet reflectir la complexitat d'una societat heterogènia com la catalana i ofereix un grau important de competitivitat política i de concurrència electoral (ha proporcionat parlaments amb presència de 5 o 6 grups polítics). Això facilita, més que no pas dificulta, la

formació de governs de coalició perquè premia els drets polítics de les minories i obre la porta a la negociació entre partits per formar govern atès que permet atribuir un poder d'influència major a un partit amb un pes electoral menor.

El sistema de partits

Pel que fa a la influència del sistema de partits català en la formació de coalicions, cal assenyalar que el sistema de pluralisme moderat, amb alguns trets polaritzadors, incorpora un sistema diferenciat de l'espanyol, com demostra l'existència de partits amb un àmbit d'actuació exclusiu en territori de Catalunya que es tradueix en un comportament electoral dual d'una part important de l'electorat (Colomer, 1995). En aquest sentit, les eleccions al Parlament de 1995, i més explícitament les de 1999 i 2003 (amb l'ascens dels partits menors i el trencament de la inèrcia bipartidista imperfecta que havia caracteritzat la política catalana des de 1980) marcaren un notable punt d'inflexió. El mapa polític més fragmentat que mai resultant d'aquells comicis hauria facilitat potencialment la creació de governs de coalició diversos ja que cap dels partits no assolí la majoria absoluta, tot i que, com indicaven diferents estudis sociològics, gairebé tots ells haurien tendit a excloure els partits extremistes i a pivotar sobre els partits situats al centre, establint-se, com en els sistemes bipartidistes, un predomini de la competència electoral centripeta.

Més en concret, pel que fa als partits polítics com actors en el procés coalicional, és sabut que els enfocaments formals de la Teoria de coalicions opten per convenir que el procés decisonal intrapartidista o vertical és com una "caixa negra", el contingut de la qual no cal ser conegut per poder analitzar el procés de negociació interpartidista o horitzontal (Laver i Schofield, 1990:15). Des dels enfocaments multidimensionals, més eclèctics, s'ha demostrat en canvi que els líders partidistes estan altament motivats per mantenir la cohesió interna i minimitzar els costos electorals. Aquesta cohesió s'aconsegueix normalment en termes de recompenses polítiques als activistes del partit (Luebbert, 1983; Maor, 1990; i Bergman, 1995). Això implica la necessitat

d'examinar en cada cas aspectes com la influència de l'estructura organitzativa en la presa de decisions intrapartidistes o les faccions de cadascun dels partits. Amb tot, hi ha una amplíssima literatura sobre partits polítics i relativament poca sobre el seu funcionament intern i el paper dels líders, factor que ha dificultat l'existència d'estudis empírics comparatius sobre l'organització dels partits. Això ha portat als investigadors a l'estudi i la comparació de les organitzacions formals: l'anàlisi de les relacions verticals s'ha centrat en l'observació del que succeeix a l'interior dels partits, i més en concret, sobre l'existència de corrents interns o sobre com les bases militants poden influir en la formació de coalicions.

A l'hora de delimitar la coalició dominant o el centre de poder que pren les decisions estratègiques dins les organitzacions catalanes, tenim que, en primer terme, és virtualment impossible eludir un cert grau de fraccionalisme, tot i que sigui informal, dins els partits, la qual cosa influeix a l'hora de delimitar el nucli dirigent. A diferència del que preconitzen les teories formals, els partits catalans en cap cas no podrien constituir unitats simples en una negociació coalicional. El seu grau de divisió afecta als partits com a organitzacions d'afiliats i com a organitzacions de govern. En el cas del PSC, les successives crisis des dels anys 1990 operaren un relleu en la direcció, en la que Pasqual Maragall, president del partit, restà com a única representació dels fundadors i com a líder electoral, mentre que els sectors vinculats més estretament a l'aparell i al front municipal es feren de forma hegemònica amb les regnes del partit. L'equilibri entre aquests dos corrents presidí la configuració del govern tripartit i la seva executòria. En canvi, els òrgans centrals i el fort lideratge de Jordi Pujol constituïren un cercle interior que assegurà l'estabilitat en l'orientació de CiU i la connexió amb l'estructura de l'organització. Això no obstant, les tradicionals tensions entre CDC i UDC formaren part del dia a dia de la federació i influïren en el procés de presa de decisions, a pesar de la clara hegemonia de CDC. A ERC, a pesar dels successius canvis operats en l'estructura directiva del partit des de 1996, i de que els principals actors de la continuïtat del partit i del seu gir esquerrà continuaren sent el principal nucli de poder, la concurrència entre Josep-Lluís Carod-Rovira i Joan

Puigcercós, i els dirigents afins a tots dos, marcà, sense aparents diferències ideològiques i estratègiques, la tàctica seguida i el repartiment de beneficis interns. A ICV, el grup fonamental ha estat constituït tradicionalment pels responsables a nivell local. Aquest estol de dirigents ha format un nucli dirigent tant a nivell central com local prou estable i durador, com per poder ser considerat, juntament amb altres dirigents “centrals” (primer Rafael Ribó i després Joan Saura), l’elit del partit. Aquesta circumstància no s’ha vist modificada per la seva aliança amb EUiA.

La història, la cultura política i la dimensió ambiental

La història política d’un país influeix decisivament en la configuració del sistema de partits, de les relacions entre formacions polítiques i, en definitiva, en el comportament coalicional. Al introduir la variable temps i, més concretament, temps passat ens adonem que a Catalunya hi ha hagut experiències de coalicions polítiques que es remunten als diferents governs de coalició de la Generalitat republicana (1931-1939), en els que sobresortiren les relacions USC-ERC; també cal esmentar el període immediatament anterior a la recuperació de la democràcia, on es produí un procés d’unificació del socialisme català a partir de diferents partits i col·lectius d’esquerres; l’Assemblea de Catalunya (1971), que actuà com a instància unitària de partits d’esquerres i nacionalistes, i que en certa forma repregué el fil de l’experiència republicana; els primers comicis democràtics (1977 i 1979), que propiciaren la col·laboració entre partits i la creació de distintes plataformes electorals com el Pacte Democràtic de Catalunya, el Front Democràtic per Catalunya o el Front d’Esquerres. Amb la incorporació de Colom i Carod-Rovira a ERC el 1987 culminà un llarg procés de confluència de l’“esquerra nacional”. Després de les eleccions legislatives de 1996 s’obrí una nova perspectiva estratègica amb la confluència de sectors d’esquerra i centreesquerra de cara a futures col·laboracions al Parlament i en molts ajuntaments, inspirant-se en l’*Ulivo* italià. A partir d’aquest fet, PSC-CpC i ICV concorregueren junts a les eleccions al Parlament de 1999 a totes les demarcacions excepte

Barcelona, i el 2000 i 2004, PSC, ERC i ICV ho feren conjuntament al Senat (Entesa Catalana de Progrés) amb motiu de les eleccions generals, aliança que es renovà el 2004.

En termes de familiaritat en el treball conjunt dels partits (Luebbert) cal fer esment a les aliances polítiques en l'arena local. El complex sistema local de Catalunya, amb un atapeït entramat de prop d'un miler d'institucions públiques ha contribuït tradicionalment a la formació de diferents pactes i acords de coalició com els que s'anaren succeint a l'Ajuntament de Barcelona des de 1979. Precisament, el període 1995-2003 suposà la consolidació i ampliació dels governs de coalició a la capital, amb la novetat de la incorporació d'ERC i una major fluctuació en la correlació de forces entre els socis de govern. A la resta de municipis, el pacte municipal amb més presència el 1999 fou el format per CiU i ERC, tenint en compte la implantació i el suport electoral a CiU en comarques amb municipis petits, on ERC també hi està fortament implantada. El segon tipus de pacte més habitual fou el format per PSC i ERC, seguit en tercer lloc del pacte tripartit amb presència de CiU, PSC i ERC; i en quart lloc del tripartit amb PSC, ERC i ICV. Ara bé, a partir de 2003 el mapa de pactes municipals evidencià que els governs entre PSC, ERC i ICV arribaven ja al 42% de la població censada (per un 31% de 4 anys abans), degut a que el tripartit d'esquerres es donava sobretot en municipis de més de 10.000 habitants i en zones urbanes amb un perfil-tipus de votant d'esquerres i una dinàmica homologable a nivell nacional, on els pactes no només responien a aspectes locals sinó també a la voluntat d'entesa entre els partits, cas de Girona, Lleida, Badalona o Granollers.

En un altre ordre de coses, és sabut que la competició entre els partits polítics no es dona d'una manera atzarosa en un espai buit, sinó que és ordenable d'acord amb els conflictes que estructuraven el sistema polític i les relacions entre els seus actors. A Catalunya, la ubicació dels partits en els eixos esquerra-dreta i d'identificació nacional o comunitària genera un seguit de relacions de competència electoral que són els que faciliten o dificulten en major mesura la proximitat entre ells, de manera que hi ha partits més ben situats que d'altres a l'hora de formar coalicions. Amb tot,

una certa propensió dels partits catalans al consens, tenint en compte la inèrcia històrica i la familiaritat en el treball conjunt en diferents instàncies institucionals i partidistes com les ja citades, ha demostrat que no hi ha una gran confrontació en la dimensió catalanisme-espanyolisme (com demostra el fet que CiU mantingué acords estables amb el PP durant vuit anys, a diferència del que succeeix al País Basc on es dóna una fractura entre dues comunitats). I precisament perquè en aquesta dimensió quasi tots els partits polítics estan en la mateixa banda catalanista de l'espectre, les diferències més marcades s'han situat en la dimensió esquerra-dreta. En aquest eix, gràcies a que existeix un notable grau de multipartidisme, s'ha donat tanmateix una baixa polarització. Els estudis sobre competència política han demostrat doncs que la major part dels votants són atrets cap a posicions moderades de centre-dreta o centre-esquerra (Molas i Bartomeus, 1998). Per això, en termes de possibles aliances, i si prenem com a referència els partits més centrats del sistema, tenim que CiU, que fa frontera electoral amb PP, PSC i ERC, pot arribar a pactar amb aquestes tres forces i només descartar possibles acords amb ICV; al seu torn, el PSC pot pactar amb CiU, ERC i ICV-EUiA, forces amb les que manté prou afinitats i fa frontera electoral. ERC, de la seva banda, atesa la seva condició de partit d'esquerres i independentista, en la doble clivella que caracteritza el sistema polític català, presenta poques incompatibilitats a l'hora dels pactes, tenint en compte que només resulta clarament antagònica amb el PPC. I ICV (i EUiA) són les forces polítiques, després del PPC, amb més dificultats per arribar a acords amb la resta de partits.

En el sistema polític català s'ha configurat també un axioma que fa que els líders i les elits polítiques esdevinguin un dels factors rellevants a l'hora d'explicar la sort dels respectius partits en la competició electoral. Els estudis sociològics realitzats abans i immediatament després de les eleccions al Parlament de 2003 evidenciaven que el líder d'ERC, Josep Lluís Carod-Rovira, era el líder millor valorat pels electors, per davant, per aquest ordre, de Pasqual Maragall (PSC-CpC), Artur Mas (CiU), Joan Saura (ICV) i Josep Piqué (PPC). Maragall, Carod-Rovira i Saura obtenien millor nota per part dels qui es consideraven votants d'esquerres (o centre-

esquerra); i Mas, i especialment Piqué, pels que es declaraven de dreta (o centre-dreta). Segons la variable nacionalisme, Mas, Carod-Rovira i Saura tenien avantatge entre els qui es consideraven catalans, mentre que Maragall i Piqué l'aconseguien entre els qui es consideraven espanyols. Maragall obtenia més simpaties entre els votants d'ICV, seguit dels d'EUiA-IU i ERC. Entre els dos partits situats més a la dreta de l'eix ideològic, treia la pitjor nota entre els votants de CiU, més que no pas del que del PP.

També les relacions intrapartidistes i interpartidàries es poden explicar en funció dels lideratges. Partint de la premisa que durant anys no hi ha hagut grans dificultats per arribar a acords multipartidistes en les diverses arenes polítiques, aquest fenomen s'explica en part perquè dirigents polítics de totes les formacions han mantingut complicitats generacionals, acadèmiques i fins i tot familiars, més enllà d'ideologies i de sigles. A més, durant els primers anys de l'autonomia política, al mateix temps que feia oposició, el PSC propugnava una política d'entesa amb el govern de CiU des de l'oposició. La col·laboració de CiU amb el PSOE (1993-1996) també hi contribuï posteriorment. Amb tot, aquesta complicitat es donà preferentment en el camp de l'esquerra, on la col·laboració i els tradicionals pactes entre PSC i ICV en molts municipis catalans, o la coalició electoral de tots dos partits en les eleccions al Parlament de 1999, obeí a l'incentiu que suposaven les bones relacions personals entre dirigents.

A partir de l'anàlisi de les dimensions sociopolítica i ambiental es poden fer també un seguit de consideracions sobre la conducta coalicional, i en especial sobre l'impacte que tenen alguns factors que es troben més enllà del control directe dels propis actors coalicionals (principalment els agents socials i econòmics i els mitjans de comunicació). Sobre la incidència que tenen alguns actors com els sindicats, les patronals o els mitjans de comunicació en la dinàmica política i coalicional catalana, cal tenir en compte, en primer lloc, que durant el franquisme el moviment obrer estigué fortament vinculat als partits polítics en la clandestinitat i que durant la Transició les relacions entre aquests es van estrènyer fins al punt que el suport dels sindicats era indispensable per a la supervivència dels

partits. A partir dels anys vuitanta la constant fou que els sindicats exhibissin una autonomia sindical inèdita i un rebuig a actuar com a corretja de transmissió dels partits, al mateix temps que presentaven una creixent atomització de les simpaties polítiques en el seu interior. Això no obstant no es traduí en l'absència total de posicions polítiques sinó més aviat en la seva independència orgànica respecte dels partits d'esquerra. A partir de 1996, en ple debat públic sobre la confluència de les esquerres catalanes, en tots els actes públics que proliferaven sobre la qüestió fou patent la presència de dirigents i afiliats dels sindicats, especialment d'UGT i CCOO. En portes de les eleccions de 1999 i 2003, UGT i CCOO donaren suport implícit als partits d'esquerra i el 2003 van valorar positivament l'acord de govern entre PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA.

En conjunt, la influència de les organitzacions empresarials en el sistema polític català és notabilíssim, fent acte de presència en totes les qüestions econòmiques i socials del país com a actors essencials. Els seus posicionaments públics i la intervenció dels seus dirigents en els processos electorals ha estat una constant. El Foment del Treball Nacional, d'ara endavant FTN, durant la Transició va contribuir a encimbellar determinats partits polítics, ajudant al seu finançament en les campanyes electorals, per evitar la hegemonia dels partits d'esquerres, i en especial, per barrar el pas als comunistes. Amb motiu de les eleccions de 2003, les apel·lacions de la cúpula de la patronal catalana en contra de la presència al govern de partits com ERC, ICV o EUiA foren constants i provocaren un intens debat polític i mediàtic. Aquestes crítiques foren interpretades des de l'esquerra com un senyal inequívoc del suport de la patronal catalana a CiU i la seva preferència per una aliança CiU-PSC en cas que CiU no disposés de prou majoria per governar.

Pel que fa al paper dels mitjans de comunicació, atenent a l'anàlisi dels editorials dels principals mitjans de comunicació escrits d'àmbit català durant el context preelectoral i electoral de les eleccions de 2003 (Ridao, 2006: 123), es pogué advertir que tots ells van fer seva una opció política determinada, fins al punt que *La Vanguardia* i *Avui*, a la manera de la premsa anglosaxona, fet inèdit des de la recuperació de la democràcia, es

pronunciaren obertament per algun dels candidats en disputa (CiU) i mostraren les seves preferències per alguna de les coalicions possibles. *La Vanguardia* arribà a preguntar si es podia “desplaçar al legítim guanyador de les eleccions (CiU) a l’oposició, amb l’indisimulat objectiu de buscar la voladura del seu espai electoral”. En la mateixa línia de precisar quin era el “veritable guanyador” i a qui corresponia formar govern, *l’Avui* criticà l’actitud del PSC-CpC per mostrar-se com a guanyador de les eleccions i posà pressió sobre ERC mostrant-se a favor d’un pacte dels republicans amb CiU. *El Punt* defensà el pacte com a “perfectament legítim (...) el de més àmplia majoria que podia sortir de totes les combinacions viables”, igual que *El País*. *El Periódico* no només es mostrà eufòric, assegurant que el canvi de govern contribuiria a “reforçar la democràcia i les institucions d’autogovern”, sinó que sortí en defensa d’ERC per “haver fet a Catalunya el paper que tant temps havia fet CiU a Madrid”.

La dimensió centre-perifèria

En el cas català resulta d’especial interès prendre en consideració les relacions centre-perifèria, això és les relacions existents entre els diversos àmbits político-territorials i el grau d’intervenció i d’ingerència política mútua, al mateix temps que les relacions, en molts casos orgàniques, entre partits. Val a dir en aquest sentit que l’existència a Catalunya de partits que mantenen vincles orgànics amb altres partits d’àmbit estatal (vgr. el PSC) obliga a incloure les relacions entre les diferents seccions i el nucli central dins de l’anàlisi de la presa de decisions coalicional (Reniu, 2002: 44). A més, en els nivells subestatsals es poden trobar diferents laboratoris per a l’experimentació d’aliances futures en l’àmbit estatal o per a la formació de governs de coalició a partir d’intercanvis de poder en distints nivells (Colomer i Martínez, 1993). En aquest sentit, cal deixar constància, en primer lloc, que l’intervencionisme de la política catalana en l’espanyola, una constant des del segle XIX, tingué continuïtat en el període democràtic iniciat el 1977 i en particular a partir de 1980 amb els governs de CiU, quina tàctica fou batejada com ‘peix al cove’. Tanmateix, el pacte de les tres forces d’esquerres marcà també l’estratègia en les eleccions generals

de 2004. No endebades, l'Annex del pacte de govern (Pacte del Tinell) contemplava el suport d'aquests partits a l'alternança política a Espanya encarnada pel PSOE. Després de la victòria electoral del partit de Rodríguez Zapatero, ERC i ICV-EUiA esdevingueren els seus aliats preferents durant la primera meitat de legislatura.

En segon lloc, ja s'ha dit, els processos de presa de decisions partidàries depenen en gran mesura de variables com el grau de descentralització territorial dels processos interns dels partits. La tradició dels partits d'integració social i de masses és la d'un control central bastant estret sobre la política local, control que, tot i ser percebut com legítim pels propis membres del partit, provoca amb freqüència tensions internes. Amb tot, en molts casos s'ha de diferenciar quan l'autonomia de les organitzacions locals d'un partit és conseqüència directa del seu model organitzatiu o quan ho és a conseqüència de lideratges locals dotats de recursos autònoms. Això és important perquè, en aquest últim cas, la necessitat d'afrontar situacions específiques particulars pot portar a la formació de coalicions polítiques distintes a les perseguides a nivell estatal. No cal oblidar que en el nivell de govern local, amb freqüència els problemes que s'han d'afrontar impliquen qüestions de "representació externa", és a dir, de demandes cap als òrgans centrals de l'Estat i de conflictes eventualment derivats d'elles, que poden imposar alineaments entre partits distintes als que operen a nivell estatal entorn a problemes generalment privats de connotacions territorials particularitzades. En aquest sentit, les relacions del PSC amb el PSOE han estat emmarcades sota el signe de l'ambigüitat (Colomé, 1989: 59). Així es desprèn dels seus Estatuts, degut a la naturalesa del pacte d'abril de 1977 i al Protocol d'Unitat. Ara bé, jurídicament el PSC (PSC-PSOE) és un partit independent. La seva major o menor capacitat d'influència sobre el PSOE ha depengut en cada moment de la correlació de forces, com quan, després de contribuir a l'encimbellament de Rodríguez Zapatero a la secretaria general del PSOE, el PSC esdevingué una de les organitzacions socialistes de l'Estat amb més pes a la direcció federal i acabà imposant el seu criteri de formar una coalició d'esquerres a Catalunya contra els

designis d'alguns dirigents socialistes espanyols centrals i territorials. A més, a partir de 2000 va reaparèixer l'aspiració del PSC de comptar amb grup parlamentari propi al Congrés dels diputats. A parer de Pasqual Maragall, una major autonomia del PSC a la Cambra baixa permetria una col·laboració més estreta amb ERC i ICV, com en el cas de l'Entesa al Senat. Tanmateix, en els darrers temps, les relacions PSC-PSOE estigueren marcades per les constants ingerències del PSOE en els afers dels socialistes catalans i del govern tripartit, com es veié amb la sortida del líder d'ERC Josep-Lluís Carod-Rovira de l'Executiu, després d'una entrevista amb ETA. ICV i IU van formar un grup parlamentari confederal, de manera que les dues forces mantenien la seva sobirania.

3. La formació del govern catalanista i d'esquerres

El context

Les eleccions al Parlament de 1999 es celebraren en un moment molt diferent al d'anteriors comicis després que les eleccions municipals de 1999 haguessin indicat un retrocés de CiU en idèntica proporció al de les eleccions generals de 1996. Això propicià unes eleccions molt disputades, on el factor més novedós vingué amb la presència de l'exalcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, com a candidat del principal aspirant a derrotar CiU, la coalició PSC-CpC, que va eclipsar l'aparició en escena d'altres actors polítics igualment nous com Alberto Fernández Díaz (PPC) o Josep Lluís Carod-Rovira (ERC). A més, la decisió d'ICV de fer coalició amb els socialistes a les circumscripcions de Girona, Lleida i Tarragona serví per a reforçar la intenció de vot de Maragall arreu. Amb tot, CiU guanyà les eleccions en escons i la coalició socialista en vots.

En aquest període es forjà una progressiva aproximació entre els partits de l'esquerra catalana, tenint en compte que CiU va passar a mantenir acords parlamentaris estables amb el PP al Parlament fins 2003. A més, en reciprocitat, Jordi Pujol brindà la col·laboració de CiU a tots els governs de José María Aznar des de 1996, fins després que els conservadors espanyols disposessin de majoria absoluta al Congrés dels

Diputats. A més, Pujol rebutjà totes les propostes de col·laboració llençades per PSC-CpC i ERC. Aquesta última arribà a proposar un pacte de govern (2000) sobre la base d'un "programa de mínims", que hauria disposat de la majoria absoluta necessària per governar. Aquest fet pesà en l'ànim dels dirigents d'ERC durant la resta de legislatura i el procés negociador per la formació de nou govern el 2003. Precisament, el fet que el suport del PP a CiU es bescanviés per la no reforma de l'Estatut portà els tres partits d'esquerres a signar un document conjunt sobre autogovern el desembre de 2001, preludi d'una intensa i inèdita col·laboració parlamentària de les esquerres, que es traduí en distintes iniciatives legislatives i d'impuls i control polític a l'Executiu de CiU (vgr. 25 propostes de reprovació o 8 peticions de creació de comissions d'investigació durant la VI Legislatura). Amb tot, els pactes estables amb el PP no evitaren que CiU arribés a acords puntuals amb tots els grups de la Cambra, excepte en les principals lleis com les de pressupostos, i que la moció de censura presentada per Pasqual Maragall en nom del PSC-CpC el 2001 només rebés el suport d'ICV perquè ERC no volgué trencar la seva equidistància entre CiU i PSC-CpC.

El resultat de les eleccions de 2003, per contra, provocà la definitiva atomització del mapa polític català i el trencament definitiu de la inèrcia bipartidista, hegemònica durant gairebé un quart de segle. El retrocés de les dues principals forces, CiU i PSC-CpC, vingué accentuat pel creixement experimentat pels partits menors, especialment ERC, que, una vegada descartada la gran coalició CiU-PSC-CpC, esdevingué decisiva per a conformar qualsevol majoria de govern. Paradoxalment, en les enquestes l'opció d'una gran coalició entre nacionalistes i socialistes comptava amb un suport molt superior a qualsevol altra fórmula de govern (gairebé una tercera part), mentre que les opcions PSC-ERC o CiU-ERC no arribaven al 20% del suport.

Les negociacions i l'acord

En aquest context es produïren les negociacions per a la formació del nou Govern. La Teoria assumeix que en les negociacions, idealment, el

jugador central tracta d'establir una coalició compensada amb l'objecte d'afavorir la governabilitat. Com s'ha vist, les normes jurídicopúbliques contribueixen en aquesta direcció, fomentant els incentius per a que els líders polítics adoptin compromisos que facilitin la conciliació de diversos interessos, propiciant una democràcia consociativa, la més pràctica per a resoldre els conflictes en les societats obertes i plurals (Dahl, 1999: 145). Tanmateix, a pesar dels beneficis que reporten les negociacions, una bona part de la ciutadania desconfia i tendeix a veure-hi un intent dels partits de satisfer els seus interessos partidaris. Alguns autors sostenen, en canvi, que quant més es negocia, més estabilitat i durada assoleixen els governs (Bergman, 1995; Reniu, 2001).

La Teoria ha produït diverses hipòtesis sobre les motivacions dels partits i diversos models d'interpretació dels criteris que segueixen aquests per a negociar i formar coalicions. Bàsicament es distingeixen dues motivacions: la persecució de càrrecs, motivació segons la qual els partits tendeixen a formar coalicions de la mida més petita possible per a obtenir altes quotes de poder (Coalicions Vencedores Mínimes –CVM–) (Riker, 1962; Leiserson, 1970); i la persecució de polítiques, motivació per la que els partits tendeixen a elegir els seus socis de coalició entre aquells partits més pròxims a les seves posicions político-ideològiques (Coalicions Vencedores Mínimes Connectades –CVMC–). En relació als parlaments regionals o subestats a l'Estat espanyol, s'ha demostrat que el model amb més força explicativa és el que suposa que els partits tendeixen a associar-se només amb partits connectats en l'espai político-ideològic i, sota aquesta restricció, a acceptar només aquells socis numèricament necessaris per a formar una majoria mínima de diputats. Els partits polítics actuen doncs amb notables restriccions político-ideològiques, que són presumiblement beneficioses en l'arena electoral, atès que permeten transmetre missatges coherents als electors, al mateix temps que persegueixen la consecució d'altres quotes de poder. En aquest sentit, la formació del govern catalanista i d'esquerres constitueix un d'aquests casos descrits per les teories formals: una CVM (amb 74 escons imprescindibles) que no incorporava la força política amb més escons

(CiU), tot i que la força que obtingué més vots (PSC-CpC) es trobava en el mínim de distància ideològica (Axelrod, 1970) entre totes les coalicions guanyadores.

Els treballs sobre països europeus demostren que en les converses participen, lògicament, els partits més significatius en funció de la seva representació parlamentària, però que en el seu desenllaç hi influeix considerablement la posició estratègica de cada grup en el conjunt de l'espectre polític, és a dir el *potencial de xantatge* (Sartori) dels partits. El partit triomfador acostuma a liderar unes rondes de diàleg que tenen lloc de forma coordinada i consecutiva, al marge que s'explorin altres vies bilaterals. Les converses acostumen a tenir lloc entre líders inter i intrapartidistes, i normalment, la dificultat per arribar a acords és resultat de la necessitat d'atendre les expectatives dels diferents grups polítics. La durada de les negociacions deriva de les dificultats inherents al procés de diàleg, però també de les diferències que sorgeixen entre les diferents faccions i líders d'un mateix partit.

En el cas de la formació del govern tripartit d'esquerres, l'Executiva socialista decidí obrir immediatament converses amb republicans i ecosocialistes, conscients que les negociacions podien ser complexes i que existia un termini molt peremptori per tancar un acord que desbanqués un pacte CiU-ERC. D'entrada, els negociadors socialistes van descartar un govern de concentració nacional com el que preconitzava ERC (González, 2003; Boiza, 2003 b), fonamentat, segons aquests, en la indispensable recerca del consens necessari per abordar la reforma de l'Estatut i assolir un nou model de finançament (Aroca, 2003; Boiza, 2003 a; Carbó, 2003 a). Després de les reserves expressades per la resta de partits, el propòsit dels republicans fou almenys el de guanyar temps per preparar els contactes bilaterals a través de reunions de caràcter sectorial i per consultar una representació de la societat civil i dels agents socials i econòmics (Balanzà-Lasalas, 2003; Baldomà, 2003 b). Precisament, el resultat d'aquest procés de consulta fou coincident amb un primer sondeig informal fet sobre la preferència de pactes entre els membres de la cúpula d'ERC, unànimement favorable al pacte d'esquerres, segons que després

va transcendir. A manca d'un acord completament tancat amb el PSC-CpC, el pacte amb CiU restava virtualment descartat des de l'inici, a pesar de que CiU deixà clara la seva prioritat per pactar amb ERC, per bé que posant com a única condició la presidència de la Generalitat (Bracero, 2003 a).

Les negociacions no s'iniciaren per part de CiU fins passada una setmana de les eleccions, desaprofitant així la possibilitat d'erigir-se en el jugador dominant, com és costum en els països amb experiència coalicional; especialment si es té en compte que es tractava de la força guanyadora, a més de que disposava de l'experiència i centralitat acumulades durant anys de govern. A més, el presidenciable de CiU, Artur Mas, manifestà que acceptava un tripartit amb PSC-CpC i ERC, però que no renunciava a negociar també amb el PP (Guil-Cañizares, 2003).

A pesar del desacord inicial en el tipus de coalició desitjada, PSC-CpC i ERC constataren coincidències en aspectes importants, el principal dels quals el rebug a que el govern català es constituís de manera provisional a l'espera de les eleccions generals de març de 2004 (Tordera-González, 2003 a). Les dificultats per part del PSC-CpC, que no disposava d'un document de mínims, estaven centrades en la pretensió dels independentistes de que allò que els partits del govern defensessin al Parlament fos defensat d'igual forma al Congrés dels Diputats. L'anàlisi dels prop de 65 punts que contenia el document de negociació d'ERC (20 dels quals eren considerats indestriables) i la desena de punts de desacord justificà un parèntesi que va servir perquè CiU i ERC es reunissin. CiU acceptà totes les pretensions d'ERC. Per contrarestar això, ERC posà en dubte la voluntat real de CiU de pactar, tot advertint de les similars circumstàncies viscudes el 1999, quan CiU preferí pactar amb el PPC. Els socialistes, de la seva banda, reaccionaren amb certa desconfiança al fet que CiU hagués acceptat, per exemple, un govern de concentració amb la seva presència, i proseguiren amb l'aposta per un govern d'esquerres, la única que podia donar-los la presidència de la Generalitat. ICV-EUiA tancà la porta a qualsevol govern de concentració (Carbó, 2003 b). Finalment,

ERC hagué d'admetre públicament la inviabilitat d'un govern de concentració i començà a precipitar la fi de la seva indefinició.

En aquest context, CiU i PSC cediren a ERC la presidència del Parlament, tot i que en cap moment no l'havia demanada. La màxima pressió va arribar de la mà d'ERC, que va traslladar a nacionalistes i socialistes la necessitat que el nou govern convoqués un referèndum sobre l'Estatut i el sistema de finançament (Tordera, 2003 b). La proposta es produí en ple debat sobre el referèndum plantejat pel denominat Pla Ibarretxe a Euskadi. El pols desafiant llençat per ERC tenia per objecte evitar que es donés per fet un pacte entre republicans i socialistes, que fou jutjat com un factor d'afebliment durant la negociació. Aquest viratge tàctic havia de servir també per donar temps a la direcció republicana per explicar la seva decisió (Bracero, 2003 b). La direcció d'ERC, a la fi, adoptà per unanimitat la decisió de fer el pacte amb el PSC-CpC i ICV-EUiA, tant per raons d'interès general com de càlcul estratègic intern (González, 2003 b). Dos equips de negociadors de PSC-CpC i ERC tancaren els serrells de la negociació i enllestiren el document de l'acord, amb el repartiment de carteres inclòs, matriu del denominat Pacte del Tinell, al que després s'hi afegí ICV-EUiA (Pastor, 2003; Valls-Rusiñol, 2003).

Segons els documents d'ERC (Esquerra Republicana de Catalunya, 2004), l'electorat s'havia allunyat de l'esquema bipartidista que contraposava nacionalisme i progressisme, tenint en compte que els dos partits majoritaris retrocediren. L'anterior majoria CiU-PPC havia estat penalitzada (passant de 68 a 61 escons) i les esquerres havien passat a ser majoria (de 67 a 74 escons), símptoma que l'electorat s'havia pronunciat a favor d'un gir social i d'un salt en el finançament i l'autogovern a més de per renovar el model d'Administració. Per ERC, tanmateix, calia encarar el model polític català dels anys següents cap a "un catalanisme el més transversal possible, en sintonia amb els moments històrics en què més s'havia avançat". Els dirigents d'ERC volien optar per fer-se un espai com a partit d'esquerres amb credibilitat catalanista, d'acord amb la vocació històrica del partit de catalanitzar l'esquerra, com en els anys 30.

La decisió d'ERC no buscava doncs acabar amb CiU, tot i considerar que un acord CiU-ERC hauria reclòs el nacionalisme català, renunciant a desenvolupar-lo a l'espai d'esquerra i contribuint a minoritzar el nacionalisme pel fet d'aparcar una vegada més la identificació de noves generacions de catalans amb el catalanisme. Això, es creïa, podia posar en risc la "unitat civil" perquè el PSC podia caure en el *lerrouxisme* amb l'ajut del PP, i acabar introduint la dialèctica nacionalista-no nacionalista pròpia del País Basc. A més, un govern CiU-ERC a soles no garantia que tots els sectors socials s'impliquessin en la mobilització per a la millora de l'autogovern o per a la normalització de l'ús social del català.

Tanmateix, a banda d'aquests motius, ERC manejava altres raons addicionals que obeïen a un càlcul estratègic partidista que, com es lògic, no van ser exhibits públicament i que no van transcendir fins que al cap d'algun temps, alguns actors polítics com Josep Antoni Duran Lleida van desvelar el contingut d'algunes de les converses mantingudes en plena negociació amb el líder d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira. El punt de partida era l'interrogant sobre el seu futur en el següent cicle electoral i l'anàlisi de amb quin tipus d'aliança governamental tindria més possibilitats de preservar la seva identitat i continuar creixent. La cúpula d'ERC pensava que si ERC s'associava amb CiU podia tenir més poder aparent que real, davant la inèrcia de 23 anys dels nacionalistes en el poder, i arriscar-se, primer, a no implantar un programa amb segell propi i, segon, a la dilució enmig de la inevitable decadència del postpujolisme. En canvi, l'opció per un acord d'esquerres podia permetre a ERC disposar de més poder real i més opcions per consolidar-se per la major debilitat amb què el PSC-CpC arribava al poder, necessitada dels vots d'ERC. Això possibilitava que els republicans poguessin liderar l'alternança, amb una CiU molt afeblida i fora del Govern, presentant-se com l'alternativa d'esquerres a l'hegemonia catalanista de CiU. ERC podia així suplantar a llarg termini l'espai del PSC en amplis sectors, especialment les classes populars i la vella immigració. A més, s'estimava que Pasqual Maragall no optaria a la reelecció més enllà de repetir candidatura l'any 2007, de manera que Carod-Rovira podia erigir-se com a relleu natural, després del

seu pas per la conselleria en cap. Tot el contrari que amb Artur Mas, més jove i amb projecció de futur. La possibilitat aritmètica d'una alternança amb CiU podia enfortir encara més ERC davant el PSC-CpC al llarg de la legislatura (Ridao, 2006).

En conclusió, una anàlisi de les negociacions revela que el PSC-CpC al pactar amb ERC esperava assolir càrrecs i guanys pel que fa a les polítiques a desenvolupar, però també en el terreny electoral, donat que ambdues formacions no competien pel mateix electorat. I per ERC es podia esperar l'assoliment de carteres i el desenvolupament de polítiques incloses en el seu programa, però també una millora del rendiment electoral, atès que podia esperar un creixement de les seves expectatives.

4. Caracterització, distribució de poder i estructura interna del govern catalanista i d'esquerres

Caracterització

En primer lloc, cal tenir en compte el nombre dels seus integrants. Així, si es pren com a referència els 91 governs de 31 països europeus entre 1990 i 1995, la mitjana europea es va situar en 2,4 partits (Lane i Ersson, 1998: 201ss.). En el cas català, dels 7 primers governs de coalició entre 1980 i 2003, 6 foren bipartits (formats per CDC i UDC), i 1 tripartit (CDC, UDC i ERC). En els governs bipartits i el tripartit de 1984 (CiU-ERC) no hi hagué grans dificultats en l'elaboració del programa de govern ni en la distribució de parcel·les de poder. El govern catalanista i d'esquerres, no tant pel nombre de partits que l'integraven com pel nombre de forces que concorregueren electoralment (com dels grups parlamentaris que constituïren la majoria governamental) es podia considerar un autèntic govern tripartit. Des del punt de vista de la dificultat en les negociacions i en l'impuls de l'acció de govern, aquest govern adoptà un programa conjunt, negociat abans de la institucionalització del pacte, de caràcter exhaustiu i de difícil execució a curt termini. Aquest fet denotava aparentment la voluntat estratègica i duradora dels que el van subscriure. Tanmateix, la gestió quotidiana de l'acció executiva no va estar exempta

de dificultats des del seu inici, esperonat per la manca de criteris procedimentals interns. Així, si es tracta d'analitzar el grau d'homogeneïtat del Govern, sovint la política dels partits enfront d'aquest, o a l'inversa, algunes decisions de l'Executiu qüestionades des dels partits generaren periòdicament moments de tensió. Tanmateix, la presència en el govern d'un únic partit situat en el mig dels dos eixos ideològics (PSC) comportà que hagués d'esmoreir sovint les diferències ideològiques dels que estaven situats a ambdós extrems de l'eix (ERC i ICV-EUiA), la qual cosa li atorgà, contra el criteri dels seus socis minoritaris, un extraordinari protagonisme en el funcionament de la coalició. De fet, aquesta assumpció general ja havia estat verificada, en el govern de coalició de l'any 1984 (CDC-UDC-ERC). En aquell govern, CDC, ubicada entre ERC i UDC tant en l'eix ideològic esquerra-dreta com en l'eix ideològic nacional, junt amb el fet de ser el partit amb més escons de la coalició, disposà d'un extraordinari protagonisme en l'acció de govern i, sobretot, en la distribució de recompenses. Amb tot, en el tripartit de 2003 el paper de moderació i arbitratge fou exercit en ocasions per ICV-EUiA, davant les diferències sorgides entre els dos principals membres de la coalició (PSC-CpC i ERC).

Seguint amb la caracterització, cal saber que a Catalunya tots els governs de coalició entre 1980 i 2003 presentaren un clar desequilibri entre el nombre de diputats de cadascun dels partits de la majoria (CDC, UDC i ERC). En tots ells CDC sempre els liderà i les diferències foren de més del 50% del total de parlamentaris governamentals. UDC no arribà a disposar del 25%. Amb el tripartit d'esquerres es podia parlar d'un govern relativament desequilibrat. El grup socialista detenia més del 50% de la representació de la majoria. Nogensmenys, el pes decisiu dels seus socis, particularment els republicans, comportà una infrarepresentació d'aquell força en benefici dels seus dos aliats menors (ERC i ICV-EUiA), per exemple en la composició del Govern; tot i que, en cas de desacords, com demostrà la praxi del Gabinet, la majoria de consellers socialistes més el president de la Generalitat serví per decantar les posicions en el seu interior (vgr. la discussió sobre qüestions expressades de forma ambigua en el Pacte del Tinell com la política energètica o les infraestructures).

Des del punt de vista del moment coalicional, les coalicions preelectorals com les de CDC i UDC són les que plantegen menys problemes, tenint en compte que en l'elaboració de les llistes ja s'ha establert un repartiment dels llocs de cada partit. En el cas de coalicions postelectorals com la del tripartit d'esquerres, la celeritat amb què s'han de tancar els acords hi afegeix també una nota d'instabilitat. A la llarga, l'absència de solidaritat electoral també debilita la cohesió interna. El segon govern de la Generalitat democràtica (1984-1987) un govern de coalició mixta, format a més de per CDC i UDC, coalitzats electoralment, per ERC. Amb tot, es pot considerar que el tripartit de 2003 també era una coalició mixta sorgida de la confluència postelectoral entre tres forces polítiques que competiren electoralment (PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA), però que al mateix temps, a excepció d'ERC, eren producte de coalicions electorals diverses.

La ideologia de les formacions polítiques d'un govern de coalició és probablement un dels principals elements de cohesió. No cal dir que, per a formar un govern de coalició, resulta indispensable la defensa de models més o menys homogenis sobre els que impulsar una única acció de govern. A Catalunya la mixtura dominant ha estat en un 90% dels casos la del centre-dreta nacionalista, prou homogènia (1980, 1984, 1988, 1988, 1992, 1995 i 1999). En una ocasió es donà un govern d'esquerres i mixt no nacionalista i nacionalista (2003). Tanmateix, el grau d'homogeneïtat ideològica fou força elevat en l'eix esquerra-dreta, però també en l'identitari, aquest últim afavorit per debats com el de la millora de l'autogovern.

Hi ha formacions polítiques que tenen un àmbit organitzatiu regional o local i unes altres que abasten l'àmbit de tot un Estat. Les primeres acostumen a fugir de possibles pressions d'estructures partidistes superiors per a la formació de determinades coalicions i les segones poden estar subjectes a disciplina orgànica en la formació de governs subestats. Com s'ha dit, a Catalunya, la presència de l'eix nacional ha comportat de forma natural la presència de partits d'àmbit no estatal al Parlament i al Govern. Els governs de CDC i UDC, i de CiU i ERC

estigueren formats per partits amb implantació exclusiva a Catalunya, i això comportà l'absència de pressions per part de nivells organitzatius superiors. El de PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA fou un govern mixt en aquest sentit, atès que el PSC, que és un partit amb personalitat jurídica pròpia, mantenia tanmateix una relació orgànica amb el PSOE i EUiA era el referent català d'IU.

L'estabilitat dels governs de coalició s'acostuma a identificar amb la seva longevitat. Aquesta concepció retrospectiva de l'estabilitat només ens informa tanmateix de la quantitat de govern, però no de la qualitat (Matas, 2000). Per això cal conèixer els fets succeïts en el recorregut i observar el grau de consens dels partits coalitzats, els motius de ruptura, la comoditat del mandat, la legitimació social, etc. Entre els criteris utilitzats pels autors per qualificar l'estabilitat destaca la convocatòria anticipada de les eleccions o els canvis de forces polítiques durant la legislatura. Els estudis sobre governs a l'Europa occidental durant el període 1945-1999 reflecteixen que aproximadament el 40% dels governs caigueren per raons tècniques (128 dels 331), mentre que la resta ho feren per raons discrecionals, entre elles els conflictes entre i dins dels partits. A Catalunya, tots els governs de coalició, excepte el segon i el darrer, poden considerar-se estables. Si observem les taxes de supervivència, en el període 1980-2003 Catalunya (amb el 92,7%) se situà molt per sobre de la mitjana europea (51%) de la primera meitat de la dècada dels anys 1990, superant també la mitjana dels països de la UE. En aquells casos en què el cessament va ser abans del finiment de la legislatura, el motiu del cessament no es va deure a cap crisi governamental sinó a raons de càlcul partidista. Pel que fa a la durada i mobilitat dels consellers, aquests van ocupar els seus càrrecs una mitjana de quasi cinc anys, el que indica una estabilitat notable. El govern tripartit, a pesar de la seva durada (29 mesos), també es pot considerar un govern estable (amb un 60% de taxa de supervivència). Aquest experimentà, entre desembre de 2003 i maig de 2006, tres remodelacions, la darrera de les quals afectà a sis carteres. Tanmateix, la seva fi vingué propiciada per les diferències sorgides al voltant del debat de l'Estatut, un dels principals objectius de la legislatura,

en què ERC es posicionà en contra del text aprovat per les Corts Generals, a diferència del PSC-CpC i ICV-EUiA.

Distribució intracoalicional del poder

Pel que fa a la distribució intracoalicional del poder i el repartiment de beneficis, cal tenir en compte que una de les primeres negociacions que realitzen les forces polítiques que decideixen governar en coalició és l'assignació de parcel·les de poder, que n'hi ha de més explícites que d'altres. En la primera categoria s'inscriu el nombre de departaments, el pressupost i el nombre de càrrecs de designació política de l'Administració. En la segona categoria sobresurt el tipus de departament que dirigeix cada partit o la manera de participar en el procés decisonal de polítiques. En funció dels criteris que s'estableixin en aquesta negociació les relacions interpartidistes i l'evolució del govern pot ser més o menys conflictiva. En aquest sentit, en la literatura sobre coalicions s'ha acceptat, amb algunes excepcions, la pionera tesi de que la recompensa obtinguda pels partits guarda una relació de proporcionalitat amb el pes parlamentari (Gamson) o amb la posició estratègica en l'escenari polític i en les negociacions (Mershon, Schofield i Laver). La praxi comparada demostra que el que acostuma a succeir és que, en cas de desequilibri, la força dominant acaba dirigint no només més departaments sinó també els més importants. L'anàlisi empíric demostra també que, en cas d'equilibri, s'intenta realitzar una distribució equitativa i compensatòria, però que sovint comporta la creació artificial de departaments i d'alts càrrecs, en definitiva, un creixement de l'estructura de l'Administració que respon més a una lògica coalicional.

A Catalunya, el criteri objectiu que durant anys adoptà CDC i UDC per al repartiment intern de beneficis fou la resultant d'aplicar una quota que atorgava el 75% del poder polític al primer partit i el 25% restant al segon, en virtut d'un document fundacional de 1978 basat en els resultats electorals de les eleccions legislatives de 1977. En realitat, UDC quedà durant anys marginada en el repartiment de conselleries i d'altres beneficis com el pressupost. Durant la II Legislatura, ERC estigué clarament

sobredimensionada, tenint en compte que es tractava d'un partit contingent per garantir la majoria absoluta. En el cas del tripartit d'esquerres, sobre el paper el PSC-CpC es trobava infrarepresentat. Aquesta circumstància s'explicava perquè el president de la Generalitat pertanyia a aquesta força política i això li atorgava un plus vinculat a l'alt paper institucional que el sistema català reserva a aquesta figura, i pel paper decisiu d'ERC a l'hora de conformar la majoria, cost addicional assumit pels socialistes, oimés si es té en compte que ERC es reservava el càrrec de conseller en cap (posteriorment, conseller primer). Al marge dels consellers assignats, PSC-CpC i ERC detenien tots dos figures institucionalment considerades com a òrgans de govern específics, a diferència de l'altre soci, ICV-EUiA. Amb tot, només el PSC-CpC passà a tenir responsabilitats en les quatre grans comissions en què es va dividir l'Executiu.

A partir d'aquí, si s'analitza detalladament el repartiment de conselleries es pot observar com l'objectiu dels partits coalitzats durant la negociació no fou el de complir amb el criteri d'equivalència nominal en el nombre d'escons, donat que, amb el mateix nombre de conselleries, s'hagués pogut ajustar més la correspondència entre el percentatge d'escons aportat per cada força política i el percentatge de conselleries que dirigia. Des d'un punt de vista exclusivament formal, el PSC-CpC hagués hagut de dirigir una conselleria més en detriment d'ERC. Des del punt de vista material, tanmateix, si ens fixem en la importància de les conselleries, es podia parlar d'una equidistribució de carteres.

Pel que fa al nivell de politització del Govern i l'Administració de la Generalitat, durant el període 1980-2003 el criteri regular fou que els partits més petits, UDC i ERC, ocupessin les conselleries amb militants, mentre que CDC, en algunes ocasions, cobrí aquests càrrecs amb persones independents. Dels 58 consellers del període, el 59% militava a CDC, el 27% a UDC, el 2% a ERC i el 12% restant no militaven. En el cas del tripartit d'esquerres, la presència d'independents en els òrgans superiors vingué exclusivament de la mà d'ERC (amb dos consellers de sis). Durant l'etapa de CiU, les característiques del sistema polític generaren també una estructura administrativa formalment polititzada i un funcionament de

l'alta administració sotmès a un clar control polític. El principal lloc de reclutament dels directius fou CDC i UDC. Els dos terços dels alts càrrecs estaven afiliats a CDC o a UDC en el moment del seu nomenament. En el govern catalanista i d'esquerres, de manera anàloga amb els consellers, la major proporció d'alts càrrecs militava en algun dels partits governamentals, i la d'independents en els departaments dirigits per ERC. També cal destacar que el model de CiU era a grans trets el d'assignar la gestió íntegra d'un departament a cadascun dels partits coalitzat, tot i que això no impliqués que tots els alts càrrecs d'aquell departament pertanyessin al mateix partit, seguint la tradició dels països europeus amb governs de coalició. Això permeté una acció departamental fluida i estable, exempta de control interpartidista. El tripartit d'esquerres adoptà també un model vertical i descartà altres fórmules horitzontals per evitar la inflació de càrrecs que això hauria comportat. Aquest criteri general admeté únicament dues notables excepcions: les dels departaments de Salut i Educació, en atenció a la seva importància i volum pressupostari.

La fragmentació d'una organització com una Administració pública és important per la influència que té sobre el rendiment final a l'hora d'implementar polítiques i assolir els seus objectius. Una gran fragmentació pot afectar negativament a l'èxit d'aquestes polítiques, que avui en dia requereixen una intervenció més interdepartamental i multinivell. Doncs bé, a partir de la constitució del govern tripartit d'esquerres, no només augmentà el nombre de departaments en relació a CiU sinó també el de les secretaries sectorials, tot i disminuir el nombre de direccions generals. En concret, pel que fa al nombre d'alts càrrecs, durant la darrera etapa de govern de CiU (2003) van existir fins a 157 (30 secretaries, 86 direccions generals o anàlegs i 41 delegacions territorials amb rang de direcció general). Si a aquesta classificació s'hi afegixen els màxims responsables d'instituts i altres organismes autònoms (*sottogoverno*), la xifra d'alts càrrecs ascendia a 223. L'increment més espectacular d'alts càrrecs (excepte l'increment més moderat de 1993 i 1994) coincidí amb el període sense majoria absoluta de CiU. Això s'explica per la desconfiança de l'Executiu en la composició del Parlament durant aquest període, com

indiquen algunes enquestes fetes a alts càrrecs, i demostra el reforçament de l'Administració i del Govern durant tot aquest període com a eix principal sobre el que girava el sistema polític català (Matas, 2000). En el cas del tripartit d'esquerres, es produí un descens del nombre de direccions generals (inicialment un 14%, tot i que al llarg de 2004 es crearen 7 de noves). Pel que fa al personal eventual, el govern de CiU no s'ajustà a la normativa i en els darrers anys el nombre de dotacions s'incrementaren fins arribar a 227 l'any 2003. Els llocs eventuais, lluny de ser una eina reguladora d'un llocs específics perfectament justificats, esdevingueren una peça més de la creixent politització de l'Administració, paral·lela a la dels alts càrrecs. El tripartit reduí aquest nombre (181 el 2004 i 184 el 2005), i adoptà mesures que garantien la publicitat de la relació de llocs de treball i la retribució.

Un indicador de la distribució del poder molt més clàssic, però del que cal matisar la seva importància és la distribució del pressupost entre els membres d'una coalició. En el cas de CiU, el desequilibri entre partits era evident. UDC no arribà mai a gestionar un percentatge homologable a la quota assignada del 25%, oscil·lant entre el 3 i el 5% (tot i que en algun període van controlar departaments com Ensenyament i Cultura). Això s'utilitzà com a pretext per part d'UDC per fer evident un tracte discriminatori. Al seu torn, ERC també va gestionar al capdavant d'Indústria (1984-1986) un percentatge inferior a l'1% (molt inferior al 6,5% d'escons de que disposava al Parlament). En el cas del govern tripartit, durant el període 2004-2006, el PSC-CpC gestionà entre el 60 i el 61% del pressupost (6 punts per sobre del 55% que representaven els seus escons per a la majoria); i ERC, a l'entorn del 37%, també 6 punts per sobre del 31% dels seus escons; i ICV-EUiA, entre l'1,6% i l'1,8% es situà molt lluny del 12% que li reportaven els seus 9 escons. D'aquestes dades es desprèn una notable sobrerrepresentació del PSC-CpC i d'ERC, atenent al criteri de representativitat. El gran damnificat fou ICV-EUiA, tot i que el departament de Relacions Institucionals i Participació (0,1% del pressupost) es configurà com un departament més polític que no pas de gestió i que al departament de Medi Ambient i Habitatge (en termes relatius entre l'1,5% i

l'1,7% del pressupost) li foren agregats tots els instruments de polítiques d'habitatge ubicats tradicionalment en altres departaments.

5. Estructura interna i funcionament de la coalició

D'una banda, cal significar que hi ha dues estratègies, empíricament parlant, en el moment de la formació de governs de coalició si hi concorren motius d'incertesa, desconfiança o conflicte polític (Timmermans, 2006): adoptar compromisos detallats (polítiques i de procediments interns) o bé postergar la concreció dels acords i deixar les opcions obertes en la definició de polítiques i procediments. Aquesta darrera opció comporta pocs costos a l'hora de formalitzar els acords, però fa preveure una implementació més difícil i no evita el sorgiment de conflictes. De l'altra, és sabut que els mecanismes de coordinació entre coalitzats es limiten de vegades a algunes institucions comunes si són coalicions electorals (CiU), per tal de dirigir la propaganda i vigilar l'aplicació dels acords; o en el pla parlamentari, per tal de mantenir una comunitat d'actitud i una disciplina dels vots dels grups adherents. Els principals instruments tanmateix són els programes de govern i/o electorals i els òrgans de relació en l'àmbit del Govern i en el Parlament.

Durant el període de governs de CiU, i de CiU amb ERC, es donaren periòdicament alguns conflictes a l'interior d'aquestes formacions que van afectar el funcionament de les coalicions. Els conflictes que es generaren dins d'ERC a mitjans dels anys 1980 ocasionaren la sortida d'aquest partit del Govern el febrer de 1987. A més, dins d'UDC com, sobretot, dins de CDC, hi hagué sectors partidaris de trencar el pacte i que interpretaren la coalició més com una càrrega que com un benefici. UDC no desistí de reclamar un major protagonisme dins la coalició. Això evidencià problemes de manca de cohesió i no evità que les decisions finals fossin preses per les principals elits de CDC i UDC. En el cas del tripartit d'esquerres, els incidents sovintejaren des del moment de la seva gènesi. Tot i l'existència d'un acord comú de govern, les diferents tradicions i cultures polítiques, així com l'heterogeneïtat d'interessos i opcions estratègiques, acabaren provocant diferents episodis crítics que van posar de relleu les difícils

relacions entre els partits. A més, les crítiques des dels mateixos partits o des de l'oposició a l'acció de govern, degut al mal funcionament dels instruments de coordinació, creà una multiplicitat de veus dissonants que explicaven l'acció de govern sense pautes de comunicació externa comunes.

En concret, en el cas de CiU, al marge del programa electoral comú, els mecanismes de relació es concentraven en un òrgan com el Comitè d'Enllaç, que operà com a òrgan paritari de connexió entre CDC i UDC, format per un nombre reduït i igual de membres, en el que es discutia essencialment sobre l'estratègia política, el funcionament intern de la coalició i, en comptades ocasions, sobre aspectes de l'acció de govern. Es tractava d'un òrgan formal i es tendia a que allò realment decisiu es discutís en *petit comitè* i, més concretament, entre els dos màxims líders: Jordi Pujol i Josep Antoni Duran Lleida. Després del procés de federació entre ambdós partits, el Comitè d'Enllaç va adoptar la denominació de Comissió Executiva Nacional (CEN), composta per un nombre màxim de 20 persones, de les que cada partit federat en designava la meitat, sense que això alterés la dinàmica preexistent.

La complexitat del govern catalanista i d'esquerres obligà els partits involucrats a estudiar altres fórmules. La primera mesura acordada en aquesta direcció fou la creació d'una Comissió de seguiment del pacte, formada per tres membres de cada formació. L'absència d'un calendari prefixat feu que es reunís de forma molt esporàdica i en supòsits puntuals de crisi. Després de constatar algunes disfuncions es proposà la redacció d'un protocol de funcionament de la coalició, sense descartar una resposta en el vessant normatiu, amb la recuperació de les figures de les comissions delegades del Govern, que es posaren en funcionament a finals de 2005, presidides pel conseller primer (Política Institucional, Economia, Política Social i Política Territorial). Amb tot, només en una de les comissions hi estigueren representades les tres forces del govern. El nucli de direcció es concentrà en la comissió de Presidència, sense potestats executives i amb l'exclusiva missió d'assessorar al President. Aquesta comissió, tot i no ser paritària, tenia per objecte aprofundir la coordinació entre els principals

líders governamentals de les tres formacions i fer-los aparèixer com a generadors i coresponsables de l'acció de govern. Abans d'això, s'havien assajat altres fórmules per contrarestar les mancances organitzatives de l'Executiu: es multiplicaren les trobades a tres bandes en absència d'un veritable equip de direcció que definís l'estratègia executiva i política, i també es proveí un reduït *nucli dur* informal dins l'Executiu, que planificava el calendari i fixava les estratègies i prioritats governamentals, embrió del nucli de direcció de la comissió de Presidència. A més, el conseller primer intensificà l'agenda comuna amb el president en actes públics i reunions i passà a compartir amb el president el despatx amb els consellers per tal d'evitar l'aïllament i millorar l'assessorament del President. Al marge de les comissions, els contactes més sovintejats foren els de caràcter bilateral, en especial entre PSC i ERC.

La Comissió de seguiment del pacte creà també un òrgan (intergrup) per coordinar les actuacions dels partits al Congrés dels Diputats i al Senat. Al Parlament de Catalunya, els tres grups parlamentaris de la majoria adoptaren un Protocol que contenia les pautes d'acció institucional conjunta. Posteriorment s'adoptà un Protocol de relació entre el Govern i els grups parlamentaris, redactat a instàncies de la Comissió de seguiment del Pacte, pel qual el Govern i els grups s'obligaven a coordinar-se, respectant les posicions de cada grup i l'acció diària dels departaments. El Govern es comprometia a lliurar als grups tota la informació per a l'exercici de la seva activitat, al mateix temps que aquests havien de comunicar prèviament als departaments les iniciatives que tenien previst de formular, amb la voluntat de no entrar en contradicció amb les polítiques dissenyades pels departaments o amb les previsions pressupostàries.

6. Conclusions

A partir de la realitat empírica evidenciada al llarg d'un segle d'història de les coalicions polítiques, avui assumim que aquest tipus d'aliances són una resposta equilibrada i estable després d'unes eleccions en què cap partit obté prou majoria per governar. A Catalunya, el règim polític parlamentari conté els estímuls i les "amenaces" que faciliten la formació

de governs de coalició (el breu termini de deu dies per proposar candidat per la investidura, la sanció que suposa una nova convocatòria electoral en el termini de dos mesos i l'eventualitat que un govern minoritari rebi una moció de censura). El sistema electoral proporcional vigent respon a criteris d'equitat i pluralisme, i proporciona, degut a l'existència d'un mapa polític moderadament fragmentat, escassament polaritzat i ubicat en la doble clivella ideològica (esquerra-dreta i d'identificació nacional) un seguit de relacions de competència electoral que faciliten un grau de competitivitat política i de concurrència electoral que permet atribuir un poder de gran influència als partits menors. Els lideratges han esdevingut un dels factors rellevants a l'hora d'explicar la sort dels partits en la competició electoral i en les relacions inter i intrapartidistes. Per aquest motiu, entre d'altres, no hi ha hagut tradicionalment grans dificultats per arribar a acords multipartidistes en les diverses arenes polítiques. La majoria de dirigents, més enllà de sigles i diferències ideològiques han mantingut complicitats en aquest terreny.

La història política de Catalunya i l'existència d'una llarga experiència de pactes en la política estatal amb presència de distints actors catalans, gràcies a la interacció de les dues arenes polítiques, ha influït no només en la configuració del sistema de partits i en la creació d'una familiaritat en el treball conjunt sinó també en la creació d'una notable cultura si més no de consens. Els dos primers partits catalans (PSC i CiU) han governat amb diferents pactes de legislatura i, difícilment, es poden retreure aquesta circumstància. La proliferació de governs de coalició municipal des de 1979 ha contribuït a fer del fenomen coalicional un hàbit i a forjar una cultura positiva, percebuda i interpretada com una col·laboració entre partits en l'arena local. En la dimensió externa o ambiental, els agents socials i econòmics i els principals mitjans de comunicació han fet públiques els darrers anys les seves preferències a l'hora dels pactes, afavorint la creació d'un determinat estat d'opinió. I si els processos de presa de decisions partidistes depenen en gran mesura de la interacció entre les arenes polítiques estatal i catalana, en el cas català es constata que tots els partits excepte el PP presenten un nivell d'autonomia notable,

ja siguin partits d'àmbit no estatal o amb vincles amb partits estatals. Amb tot, les relacions PSC-PSOE han depengut en tot moment de la correlació de forces en cada moment.

El context en què es produí la formació del govern catalanista i d'esquerres fou en el moment d'una aproximació gradual entre els partits d'esquerra, coincidint amb l'etapa en què CiU mantenia acords parlamentaris estables amb el PP a Catalunya i Espanya. Com en la praxi dels països europeus, en les negociacions hi participaren els partits més significatius en funció de la seva representativitat i de la seva posició estratègica o potencial de xantatge (CiU, PSC-CpC i ERC). Paradoxalment, el partit triomfador (CiU) no liderà les rondes de diàleg, que es va establir entre líders intra i interpartidistes. La dificultat d'arribar a un acord final no fou tanmateix el resultat de les diferències programàtiques. Una vegada descartada la gran coalició CiU-PSC, la decisió d'ERC, erigit en pivot qualificat de la negociació, es basà en un objectiu instrumental com el rendiment electoral més que no pas en l'obtenció de càrrecs (superior amb CiU) o en el disseny de polítiques (similar en els dos casos).

A l'hora de caracteritzar el govern catalanista i d'esquerres, cal dir que el nombre de forces que l'integraven no fou obstacle per adoptar un ambiciós programa comú (Pacte del Tinell), que destacava per la proximitat en l'exposició de les polítiques públiques (a pesar d'algunes ambigüitats) i per la migradesa en els aspectes procedimentals interns. Tot i l'alt grau d'homogeneïtat ideològica (en l'eix esquerra-dreta, però també en l'eix nacional, afavorit pel debat sobre la millora de l'autogovern), la gestió quotidiana es ressentí de les tradicions polítiques i opcions estratègiques heterogènies dels socis de govern, a més de per la manca de solidaritat electoral, el mal funcionament dels instruments de coordinació i l'absència de pautes de comunicació externa comunes. Des del punt de vista de la distribució interna de beneficis, tot i ser un govern prou equilibrat, en el tripartit es notà també el pes dels partits menors, en especial d'ERC, fet que comportà una infrarepresentació del PSC-CpC, tot i que la praxi del Gabinet demostrà que la majoria socialista decantà les posicions en el seu

interior en els moments crítics. El PSC-CpC, com a força situada en el centre dels dos principals eixos ideològics, hagué també d'esmoreir sovint les diferències ideològiques amb ERC i ICV-EUiA, situats en posicions més extremes, i adquirí un extraordinari protagonisme en l'acció de govern i en la distribució de recompenses. Tant els departaments del PSC-CpC com els d'ERC gestionaren més recursos pressupostaris del que indicava el seu pes específic dins la majoria governamental. I ICV-EUiA hi restà molt per sota, tot i que el Departament de Relacions Institucionals i Participació es configurà com un departament eminentment polític i el de Medi Ambient i Habitatge assumí tots els instruments de política d'habitatge fins aleshores en mans d'altres departaments de l'Executiu.

Amb tot, el tripartit fou un govern prou estable en termes europeus. La seva taxa de supervivència (29 mesos, equivalent al 60% del mandat) es va situar per sobre de la mitjana europea del període 1990-1995 (51%). Tanmateix, les diferències en un dels principals objectius de la legislatura, l'Estatut d'Autonomia, precipità la seva finalització. I pel que fa al grau de politització material del Govern i l'Administració de la Generalitat, cal deixar constància que la presència d'independents en els òrgans superiors anà de la mà d'ERC i, de manera anàloga, la proporció més gran d'alts càrrecs independents es donà en els departaments dirigits per republicans. Des del punt de vista formal, tot i que el nombre d'alts càrrecs descendí inicialment (-14%), posteriorment es crearen de nous, de manera que la minva restà lluny del compromís electoral de reduir un 20% el nombre d'alts càrrecs. Aquesta circumstància es veié compensada en part per les mesures de publicitat de la relació de llocs de treball i la retribució dels mateixos. Finalment, el tripartit, a l'igual que CiU, adoptà un model vertical, assignant amb poques excepcions (Educació i Salut) la gestió dels departaments a cadascuna de les forces polítiques, seguint la tradició europea. Això permeté una acció departamental fluïda i estable, exempta de control partidista.

Bibliografia

- AADD: *Informe Pi i Sunyer sobre l'Administració de la Generalitat de Catalunya*, 2003.
- ALBERTÍ, E.: *Manual de Dret Públic de Catalunya*, Generalitat de Catalunya-IEA, Madrid, Marcial Pons, 2002.
- BARCELÓ, M.; VINTRÓ, J. (coord.): *Dret Públic de Catalunya*. Barcelona, CEDECS, 2001.
- BERGMAN, T.: "Formation rules and minority governments", *European Journal of Political Research*, 1993.
- BERGMAN, T.: *Constitutional Rules and Party Goals in Coalition Formation*. Umea University, 1995.
- BOGDANOR, V. (ed.): *Coalition government in Western Europe*. Londres, Heinemann, 1983.
- BOTELLA, J.: "Del PSUC a Iniciativa", *Debat Nacionalista*, hivern 2005.
- BROWNE E.; DREIJMANIS, J. (eds.): *Government coalitions in Western democracies*. Nova York, Longman, 1982.
- BUDGE, I.; KEMAN, H.: *Parties and democracy: Coalition formation and government functioning in twenty states*. Oxford University, 1990.
- BUDGE, I.; LAVER, M.: "Office seeking and policy pursuit in coalition theory", *Legislative Studies Quarterly*, 11:4, 1985.
- CAMINAL, M.: *Manual de Ciència Política*. Tecnos, 1996.
- CAMINAL, M.: *Nacionalisme i partits nacionals a Catalunya*. Barcelona, Empúries, 1998.
- CAPO, J.: "Party coalitions in the first democratic period in Spain, 1977-1982" a PRIDHAM (ed.): *Coalitional behaviour in theory and practice: an inductive model for Western Europe*. Cambridge, Cambridge University Press, 1986.
- CARRERAS F.; GARCIA JURADO I.; PACIOS, M.A.: "Estudio coalicional de los parlamentos autonómicos españoles de régimen común", *Revista de Estudios Políticos*, 1993.
- CASADEMUNT, A.: "Les organitzacions empresarials" a CAMINAL M., MATAS J.: *El sistema polític a Catalunya*. Tecnos, 1998, pp. 103-121.
- COLOMÉ, G.: *El Partit dels Socialistes de Catalunya, Estructura, funcionament i electorat (1978-1984)*. Edicions 62, 1989.
- COLOMÉ, G.: "VIII Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)" a SÁNCHEZ, Jordi (ed.): *Estudis de les Elits dels partits polítics de Catalunya*. ICPS, 1999.

- COLOMER, J.M.; MARTÍNEZ, F.: *The paradox of coalition trading*, Working Papers-Documents de Treball 93-02 del CSIC-IESA, 1993.
- DELLUNDE, P.: *Anàlisi de la Formació de Governos a Catalunya (1980-2003): Nous enfocaments des de les Teories Formals Coalicionals*, Preprint, Barcelona, 2006.
- DOWNS, W.M.: *Coalition government, subnational style. Multiparty politics in Europe's parliaments*. Columbus, Ohio State University, 1998.
- ENTESA CATALANA DE PROGRÉS: *Coalició electoral al Senat*, 2000.
- ENTESA CATALANA DE PROGRÉS: *Coalició electoral al Senat*, gener 2004.
- ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA: *Declaració Ideològica*, aprovada pel 19è Congrés Nacional d'aquesta formació el 19 de desembre de 1993.
- ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA: *El pacte PSC-ERC-ICV: les raons d'una decisió*, Resolució del Consell Nacional, de 17 de gener de 2004.
- ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA: *Compromisos bàsics per a la governabilitat de Catalunya*, novembre de 2003.
- ESQUERRA UNIDA I ALTERNATIVA: *Estatuts*, aprovats a la III Assemblea Nacional, 21,22 i 23 de març de 2003.
- FOMENT DEL TREBALL NACIONAL: *Memòria 2004*. Barcelona, 2005.
- FRANKLIN, M.; MACKIE, T.: "Familiarity and Inertia in the Formation of Governing Coalitions in Parliamentary Democracies", *British Journal of Political Science* n. 28, 1983.
- INICIATIVA PER CATALUNYA-VERDS: *Normes de funcionament*, aprovades per l'Assemblea Nacional, juliol de 2004.
- INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS (ICPS): *Sondeig d'opinió de Catalunya*. Barcelona, 2003.
- INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS (ICPS): *Sondeig d'opinió de Catalunya*. Barcelona, 2004.
- JORDANA, J.: "Sindicalisme i política" a CAMINAL, M.; MATAS, J.: *El sistema polític a Catalunya*. Tecnos, 1998.
- LUEBBERT, G.M.: *Comparative democracy: policy making and governing coalitions in Europe and Israel*. Nova York, Columbia University Press, 1986.
- MAGRE, J.: "Reflexions entorn del sistema electoral del Parlament de Catalunya: efectes, propostes i límits", *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, n. 1, 2005.
- MARCET, J.: *Convergència Democràtica de Catalunya. El partit i el moviment*. Edicions 62, 1984.
- MATAS, J.: "Los gobiernos de coalición en Cataluña" a MATAS, J. (ed.): *Coaliciones políticas y Gobernabilidad*. ICPS, Barcelona, 2000.

- MATAS, J.: “Consellers, alts càrrecs i assessors de l’Administració de la Generalitat de Catalunya”, *Informe Pi i Sunyer sobre l’Administració de la Generalitat de Catalunya*. Barcelona, 2003.
- MATAS, J.; RENIU, J.M.: “La política de las coaliciones en Cataluña”, *Revista Espanyola de Ciencia Política*, n. 9, octubre 2003.
- MOLAS, I. (ed.): *Diccionari dels partits polítics de Catalunya, segle XX*. Edicions 62, 2000.
- MOLAS, I.; BARTOMEUS, O.: “Estructura de la competència política a Catalunya”, *Working Paper 138*. ICPS, 1998.
- MOLAS, I.; BARTOMEUS, O.: “Els espais de frontera entre els electorats”, *Working Paper 165*. ICPS, 1999.
- MÜLLER, W.; STROM, K.: *Coalition governments in western Europe*. Oxford, Oxford University Press, 2000.
- PALLARÉS, F.: “Las elecciones autonómicas del 16 de noviembre de 2003 en Catalunya”, *Informe de las Comunidades Autónomas (2003)*. Barcelona, Instituto de Derecho Público, 2004.
- PROJECTE DE PROTOCOL DE RELACIÓ ENTRE ELS GRUPS PARLAMENTARIS PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA
- PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE): *Per Catalunya*. 1998.
- PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE): *Estatuts, aprovats pel 10è Congrés Nacional*, juliol de 2004.
- PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA-CIUTADANS PEL CANVI, ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA, INICIATIVA PER CATALUNYA-ESQUERRA UNIDA I ALTERNATIVA: *Acord per a un Govern catalanista i d’esquerres a la Generalitat de Catalunya*, 14-12-2003.
- RENIU, J.M.: “Los elementos para el estudio de las coaliciones políticas en España” a *La formación de gobiernos minoritarios en España*. Madrid, CIS, 2002.
- RIDAO, J.: *Coalicions polítiques i governabilitat comparada a Catalunya (1980-2003)*. *Antecedents, formació i conseqüències del govern catalanista i d’esquerres, un estudi de cas*, Tesi doctoral, Preprint, 2006.
- RIKER, W.H.: “Teoría de juegos y de las coaliciones políticas” a AADD: *Diez textos básicos de Ciencia Política*. Ariel, 1992.
- ROBLES EGEA, A.: “El estudio de las coaliciones políticas” a MATAS, J. (ed.): *Coaliciones políticas y Gobernabilidad*. Barcelona, ICPS, 2000.
- SÁNCHEZ, J. (ed.): *Estudis de les elits dels partits polítics de Catalunya*. Barcelona, ICPS, 1999.

STROM, K.: *Minority government and majority rule*. Cambridge, University Press, 1990.

UNIÓ GENERAL DE TREBALLADORS DE CATALUNYA: *La UGT de Catalunya davant les properes eleccions al Parlament 2003. Compromís amb el progrés*, octubre de 2003.

VILAS NOGUEIRA, J.: "La organización de los partidos políticos" a AAVV: *Curso de Partidos Políticos*. Akal, 2003.

WARE, A.: *Partidos políticos y sistemas de partidos*. Madrid, Istmo, 2004.

Hemeroteca

AROCA, J.V.: "ERC ofereix al PSC un pacte amb CiU. El PSC promete a ERC que el PSOE assumirà les decisions que adopten en el Parlament", *La Vanguardia*, 25-11-2003.

BALANZÀ, A.; LASALAS, M.: "ERC constata la inviabilitat d'un govern de concentració nacional", *Avui*, 28-11-2003.

BALDOMÀ, M.: "Mas conmina a Carod-Rovira a revelar ja a qui donarà suport", *El Periódico de Catalunya*, 3-11-2003.

BALDOMÀ, M.: "ERC tanca la fase negociadora deixant obertes totes les portes", *El Periódico de Catalunya*, 5-12-2003.

BOIZA, F.: "Carod renueva la oferta de un 'gobierno de unidad nacional'", *El Mundo*, 17-11-2003.

BOIZA, F.: "ERC y PSC coinciden en el programa pero no en las alianzas para formar gobierno", *El Mundo*, 28-11-2003.

BRACERO, F.: "ERC decide empezar a negociar con CiU y Carod evita el contacto con Saura", *La Vanguardia*, 20-11-2003.

BRACERO, F.: "Esquerra pone freno y recapitula", *La Vanguardia*, 4-12-2003.

CARBÓ, I.: "Carod reclama un pacte nacional per l'Estatut i un nou finançament", *Avui*, 17-11-2003.

CARBÓ, I.: "ERC aposta per un acord amb CiU i PSC perquè ICV 's'autoexclou'", *Avui*, 19-11-2003.

GONZÁLEZ, A.: "ERC dóna per enterrat el Govern d'unitat després d'un altre "no" del PSC", *El Periódico de Catalunya*, 29-11-2003.

GONZÁLEZ, A.: "La direcció d'ERC dóna un 'sí' unànime al Govern d'esquerres", *El Periódico de Catalunya*, 10-12-2003.

GUIL, J.; CAÑIZARES, M.J.: "CiU acepta un tripartito con ERC y PSC, pero no renuncia a negociar con el PP", *ABC*, 26-11-2003.

PASTOR, C.: "PSC i Esquerra negocien els últims serrells per al pacte", *El Periódico de Catalunya*, 7-12-2003.

TORDERA, J.; GONZÁLEZ, A.: "PSC i ERC exhibeixen una àmplia sintonia en la seva primera reunió", *El Periódico de Catalunya*, 25-11-2003.

TORDERA, J.; GONZÁLEZ, A.: "ERC exigeix un referèndum sobre l'Estatut i el finançament per pactar", *El Periódico de Catalunya*, 1-12-2003.

VALLS, F.; RUSIÑOL, P.: "El PSC y Esquerra lograrán un pacto programático para gobernar en Cataluña", *El País*, 8-12-2003.